

Dotknout se nebes

Mike Horn

edice
KIO KAN

Copyright © XO Éditions 2015
All rights reserved.
Translation © Hana Polívková
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z francouzského originálu *Vouloir toucher les Etoiles*
přeložila Hana Polívková
Redakční úprava Otilie Grezlová
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
2019
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7633-072-6

Cathy, mé inspiraci

Křídla...

Tento velkolepý dar jsem dostal, když jsem byl malý.

Měl jsem s otcem takovou dohodu: mohl jsem chodit, kam jsem chtěl, ale v šest hodin večer jsem musel být doma, ani o minutu později. Do té chvíle žádná omezení, žádné zákazy. Mohl jsem dojít na kraj světa.

Křídla mě nesla daleko, hodně daleko...

Dnes je mi čtyřicet devět let. Desetkrát jsem málem umřel, ale dosud jsem tady. Život si pro mě připravil jednu zkoušku horší než všechny ostatní. Strávil jsem ji. Dostal jsem se z toho. Protože člověk, o tom jsem přesvědčen, je průzkumník. Zkoumá sebe, druhé, svět. I překážka je příležitost. Umožňuje zlepšit se, vyrůst. V nesnázích, když už mi zbývaly jen moje vlastní reflexe, vždycky jsem nechal mluvit to, co bylo ve mně nejhlouběji.

V amazonské džungli jsem z hladu zabíjel a jedl aligátory. Neměl jsem pušku, neměl jsem vysílačku, neměl jsem plynový vaříč. Měl jsem zem, řeku a hvězdy. Tak jsem prošel 40 000 km podél rovníku. Skončil jsem na místě, odkud jsem vyšel, bohatší o jedinečnou zkušenost. Setkání s malinkým škorpiónem na cestě, nejmenší ka-

pičku spadlou ze stromového patra tropického pralesa, nejtíšší zavrčení šelmy, všechno jsem začlenil do svého života.

Poslední roky jsem lezl v Himálaji, plul podél břehů Somálska, cítil vůni větru pouště i přítomnost tálibánců, viděl jsem umírat přátele vysoko v horách. Zažil jsem výšiny i pády.

Nádherné výšiny a strašlivé pády. Ale držel jsem směr. Abych dál vnímal ty nenahraditelné pocity.

Abych zkoumal nejnepřístupnější kouty planety. A také bych předal těm nejmladším lásku ke svobodě.

Té svobodě, která otvírá životu nekonečný prostor.

1

Maratonci z Himálaje

Je to příběh o šílené sázce...

Moji druhové v tomto dobrodružství se jmenují Jean Troillet, Fred Roux a Olivier Roduit. Všichni jsou vysokohorští průvodci a věhlasní himálajisté. Jean, když není zachumlaný, je holohlavý a zábavný. Byl první, kdo spolu s Erhardem Loretanem zdolal bez použití kyslíku Everest Hornbeinovým kuloárem na severní straně.

Také byl první, kdo v roce 1997 sjel část této hory na snowboardu. Vystoupil již na vrcholy K2, Dhaulágiri, Čo Oju, Šiša Pangma, Makalu, Lhoce a několik dalších osmitisícovek. A rovněž se plavil s mým přítelem Laurentem Bourgnonem, který v roce 2015 zmizel.

Pro Freda Rouxe je charakteristický zářivý úsměv. Krátké vlasy, jiskrné oči. Je to milovník života, který věnuje našim projektům šílenou energii. S ním, i když už nás víra opouští, zůstává motivace nedotčena. Fred má rád lidi a všechno umí vyřešit. Je ochotný šprýmař a nesnáší zbytečné konflikty. Takovému jako on člověk prostě musí důvěřovat.

Při společném lezení se z nás stali nerozluční přátelé. Často opakoval:

„V nouzi poznáš přítele!“

Ve výškách nad 8 000 metrů je Fred ve svých čtyřiceti dvou letech nesmírně rychlý horolezec. Je pevný jako skála a tlačí výkon až do zápalu plic... Olivier Roduit je velmi vyrovnaný, vysoce zodpovědný muž, který trénuje vysokohorské průvodce. Prošel si hory po celém světě. Já v něm vidím profesora, odborníka, který neustále počítá a měří. Nesmírně obezřetného. Rozumného.

My čtyři jsme sestavili takový extrémní plán: zdolat čtyři osmitisícovky za sebou. Bez kyslíku, bez nosičů, bez lan. „A bez rukou?“ zeptal se Fred. Ne, Frede, bez rukou by to nešlo...

Rozhodli jsme se spojit Gašerbrum 1, Gašerbrum 2, Broad Peak a nakonec K2, tu slavnou K2! Všechny čtyři hory spolu sousedí, navazují na sebe na severu Pákistánu a v čínské provincii Sin-ťiang. Je to obrovská výzva. Hned zkraje vyvstává otázka: je to rozumné, vybrat si začátečníka, jako jsem já? Nejsem alpinista. Ve skutečnosti všechno závisí na rozvržení, na počasí a na štěstí. A také na vůli. Rozvrh si mohu upravit, s počasím nic nesvedu, štěstí zkusím vyprovokovat a vůli mám, proboha, myslím, že jí mám na rozdávání.

Už technická stránka věci vyžaduje důkladné studium. Mám se co učit. Kdysi jsem sice zlézal jihoamerické Andy dosahující 6 000 metrů, ale nebezpečí se jasně ukazuje právě nad touto hranicí. Zvládnou to? Víím, že tu mám nejlepší učitele na světě. S Jeanem Troilletem jsem prošel Grónsko a všichni mí partneři překonali osmitisícovky. Navíc budeme obklopeni lidmi, jako je dokumentarista David Ribeiro a génius v informatice Markus Wyss, který vyvinul satelitní komunikační programy.

Plán našeho dobrodružství byl brzy hotov: Markus nás doprovodí až do základního tábora ve výšce 5 000 metrů a instaluje zde své zařízení „live streamingu“ na film v přímém přenosu. Obrázky přijdou mé ženě Cathy se zpožděním 9 sekund, i když bude ve Švýcarsku. Vybavení minikamerami na způsob čelovek budeme zaznamenávat náš výstup obrazem.

Rozhodnuto, jdeme na to!

Je červen roku 2007.

Start!

O měsíc později, 10. července, dorážíme do Islámábadu. V pákistánském hlavním městě to vře. Toto muslimské město, administrativní srdce země, bylo postaveno na pustém místě v roce 1961. Je to lokalita plná nebezpečnosti: na dva kroky odtud leží Kašmír, země, na kterou si činí nárok Indie, a vztahy dvou rozdílných etnik, Paštunů a Paňdžábců, kteří zde sousedí, jsou napjaté. Situace je výbušná. A podnebí nic neřeší: v červenci teplota stoupá až ke 40 °C, dešťové srážky bývají mohutné...

V den našeho příjezdu zaútočila pákistánská armáda na Červenou mešitu, sunnitskou církevní budovu vedenou Abdulem Azízem Gházím a jeho bratrem Abdulem Rašídem Gházím. Už osm dní zde byli islamisté opevněni s rukojmími z řad žen a dětí. Džihád bratrů Gházíů skončí stovkami mrtvých. Opouštíme město za zvuků výbuchů a střelby z kalašnikovů. Pro nás to byla probdělá noc. Město páchne střelným prachem, nebezpečí je hmatatelnější než to, kterému budeme čelit v horách. Odjíždíme za svítání směrem na Skardu. Město na úpatí pohoří Karákóram vyniká neobyčejnou krásou. Tři jezera obklopená

sytě zelenými lesy odrážejí zasněžené vrcholy. Nedaleká poušť je na jaře posetá červenými květy. Jaké muselo být ohromení prvních cestovatelů ze Západu při pohledu na toto rajské údolí! Byl to Francouz François Bernier, kdo před třemi sty lety první popsal tuto zemi Skardu...

Můžete se sem dostat buď letadlem z Islámábádu s rizikem, že z vás divoké vichry vytřesou duši, anebo se vydat po KKH, Karakorum Highway, která – přestože se honosí názvem „dálnice“ – je jen úzká stezka, vytesaná do úbočí hory. Šest set kilometrů průsmeků, výmolů, úžlabin působících závrať, hrozivých srázů, ale také všude koster nákladáků, nenadálých sesuvů půdy a toho nejnebezpečnějšího – pákistánských vozidel řízených kandidáty sebevražd, nevědoucích téměř nic o používání brzd.

Cesta trvá podle ročního období tři až čtyři dny. Vede přes města Besham, Kohistan, Chilas, Gilgit, Goro, Nagar, Passu, Soss a končí v Kašgaru, výchozí stanici čínské železnice. Blázní neváhají absolvovat tu cestu na kole. Vlastně ale nejsou větší blázní než my... Vyjeli jsme s úsměvem. Ten samý den jsme se vrátili s kyselou tváří: sesuv půdy silnici uzavřel. Poletíme tedy letadlem. Předpověď počasí je k nám našťěstí shovívavá.

Když vzlétáme, jsme tou úchvatnou krajinou stejně uneseni jako dávní cestovatelé. Nyní, v červenci 2007, však nejsme ve Skardu jenom proto, abychom obdivovali krajinu. Hned po příjezdu nás vítá průvodce pověřený organizací. Později nám pomůže najmout si nosiče. Stroj se dává do pohybu. Jean, obeznámený s místními zvyky a obyčejí, se ujímá vedení. Představuje nám Jana, šéfa kuchyně, a jeho bratra, představitele pákistánské agentury. Je tu také náš styčný důstojník. Ten je povinný. Vstupu-

jeme do vojenského pásma na hranicích Kašmíru a Číny, velmi citlivé oblasti. Důstojník může dosvědčit, že jsme tu kvůli lezení a ne proto, abychom dodávali zbraně tálibáncům. Správně by se nás měl držet po celou dobu výpravy. To by nebylo příjemné. Tentokrát jsme to zařídili tak, že naši stravu nesnesl... a vrací se do Islámábádu rychleji, než by kdo tušil.

Nejprve jsme všichni naloženi do malých džípů a vezou nás do Askole. To je vesnice v údolí Shigar, hluboko v Karákóramu. Kamenitá krajina, jen tu a tam porostlá trsy trávy. Domy na úbočí hory jsou vrostlé do skály. Na moderní lávce přes potok nás přátelsky zdraví muži oblečení do *kurt*, druhu dlouhých košil, a s *pakuly*, tradičními barety na hlavách. I zde se nacházejí stopy moderní civilizace: džípy, elektrické osvětlení, voda z vodovodu. Ale o kousek dál tohle všechno zmizí. Čeká nás nebe.

2

Dialog s horou

Jedeme ještě kousek cesty džípem, krokoměrem měřitelnou rychlostí podle stavu silnice. Potkávají se tu tři horská pásma: Himálaj, Karákóram a Hindúkuš. Příroda je skvostná. Vyschlá, kamenitá krajina, drcená vznešeností hor. Přejíždíme nebezpečné lávky, houpající se nad rozbahněnými potoky, jen pár centimetrů od drolících se svahů.

Avšak velice brzy za Askole už musíme pokračovat pěšky. Šest přibližujících dní je třeba, abychom se dostali do Concordie, do *meeting point*, místa, kterým procházejí všechny výpravy. Je ve výšce 4 600 metrů nad mořem. Do tohoto rozlehlého prostoru směřují nejdelší horské ledovce na světě, Godwin Austen a Baltoro.

Abychom se tam dostali, vyšplháme nejprve k Jole a poté k Payu – tam kde začíná výstup po ledovci Baltoro – do Urdukasu – více než deset hodin chůze z Payu, odkud jsou vidět slavné věže Trango – a nakonec Goro 1, Goro 2, poslední etapa před Concordií. Po krátké noci v Askole zahajujeme jednání s šéfy nosičů. Potřebujeme stovku mužů na přenesení všeho materiálu. Nosiči se mezi sebou strkají, aby se mohli výpravy zúčastnit. Chtějí práci. Policista se

ohání pendrekem, aby zjednal pořádek. Výsledkem je něco mezi chumlem a organizovanou frontou. Naši šerповé jsou drsní, neúnavní muži, jejichž jediným zdrojem obživy jsou výpravy. Jsou obuti do špatných kecek, spí na tvrdém, jsou zvyklí na extrémní klimatické podmínky, což jim nebrání občas bleskově vyhlásit stávkou, aby se domohli zvýšení mzdy. Vyznačují cesty, upevňují výstupová lana, nosí lahve s kyslíkem, snášejí raněné, pro návštěvníky riskují životy. Místo batohů nosí primitivní koše s dřevěnou výztuží nebo jednoduché plastové kanystry. Dovnitř naloží všechno co potřebujeme: stany, lana, vařiče, nádobí, deky, mouku, čochku, rýži, cukr, sušené ovoce, kerosin. Každý balík váží asi třicet kilo. V téhle nadmořské výšce je těžké nosit náklad. K naší karavaně se připojuje několik mul, jeden jak a kozy.

Znovu vyrážíme na úzké stezky, po nichž může postupovat sotva jeden člověk. Kráčíme husím pochodem po pěšině vinoucí se podle koryta řeky Braldu. Morálka skupiny je trvale dobrá, jdeme svižně, brzy pronikáme do středu morény, poseté nekonečným množstvím balvanů, sutí a kamenů.

V tomto terénu je těžké udržet pravidelný krok: nohy kloužou, kotníky se zvrstávají, paty těžko nacházejí oporu. Tak postupujeme šest, někdy i deset hodin denně.

Cestou míváme provizorní ubytovnu, hlídanou vojáky zachumlanými do dek. Vypadají, jako by čekali přepadení, které nikdy nepříjde... Nesmyslná hlídka.

Ten obrovský ledovec je pustý. Nikdo tu není. Jen občas sem nějaký nosič donese vojákům jídlo nebo kerosin. Je tu náměsíčná jak atmosféra, tak i krajina. Všechno vypadá tak odloučeně od světa, jako by vzdálenost od civilizace chránila majestátní krásu těch míst. Je zvláštní, že tak málo lidí má možnost obdivovat takovou podívanou.

Jako nováčka v tomto horolezeckém dobrodružství mě udivuje, že nezakouším žádné potíže způsobené nadmořskou výškou. Naopak, přijímám tu zvláštní energii z hor, jako by se postupně všechno zjednodušovalo. V té větry zametané rozlehlosti se všechno redukuje na to podstatné: myšlení se soustřeďuje na námahu, budoucnost se omezuje na večerní bivak. Za soumraku, zatímco si stavíme stany, náš kuchař Jan připravuje jídlo. Sleduji nosiče, muže tvrdé dřiny, zplozené horou; všichni jsou z jedné tibetské etnické skupiny zvané Baltí. Jsou bratrance Burigů, Ladakhiů, Dardů. Mluví jazykem, o kterém někteří tvrdí, že existoval už dvě stě let před naším letopočtem. V patnáctém století se stali muslimy, ale zachovali si buddhistické obřady a používají znamení svastiky, zalomený kříž, který vidíme na zdech mešit.

Svastika vyjadřuje „blaho“ nebo „co nosí štěstí“.

Pro ně je symbolem věčného návratu.

V Urdukasu se setkáváme s vracejícími se kolonami. Dávají nám cenné informace o stavu míst, kam směřujeme. Je to důležité: rozhodli jsme se vyrazit až uprostřed sezóny, jelikož Jean se domníval, že se změnou klimatu přichází zima čím dál později. S trochou štěstí bychom měli těžit z příznivých podmínek. A další výhoda: na svazích nás nebude tolik.

Šestnáctého července, v den mých narozenin, jsme došli do tábora na Goro 2. Těžko si představit krásnější dárek než tento strohý ledovec obklopený božskými horami.

Když přicházíme do Concordie, jsou zde už jiní alpinisté se svými stany. Využívají chvíle odpočinku, jedí místní placky *pakory* a pijí čaj. Pod štíty, které obklopují Concordii, se člověk cítí nepatrný. Moc dobře se tu nedýchá.

Neběhá se, chodí se podivně, a přece tu má člověk pocit klidu. Tak jako John Frederic Hardy, neúnavný cestovatel, který před více než sto lety pojmenoval toto místo Concordia. Ten mluvil o pokojném srdci. Odtud to jméno: Concordia, shoda...

Nalevo vidíme Broad Peak se třemi vrcholy a dál, mnohem dál, v hloubi ledovce Godwin Austen, pověstnou K2. Před námi se tyčí masiv do výšky skoro 8 000 metrů, to je Gašerbrum 4 (G4). Zakrývá Gašerbrum 1 (G1) a Gašerbrum 2 (G2), naše první dva cíle, které leží od nás vpravo, jeden a půl dne cesty za touto horou. Jsem ohromen tou velikostí, tou nadměrností, tou krásou, kterou jsem si stokrát představoval.

G1 je jedenáctá nejvyšší hora světa: 8 068 metrů. Na mapě je od skupiny hor XXL nejdál: někdy se jí říká „Hidden Peak“, skrytá hora. Často je zahalená do mraků, schovává se před zraky. Byla dobyta v roce 1958. Do té doby se předchozí výpravy – Dyhrenfurthova v roce 1934 a Henryho de Ségogne v roce 1936 – zastavily pod hranicí 7000 metrů. Nacisté a později Sověti chtěli dokázat znamenitost „nového člověka“, a proto sem vyslali své alpinisty, ale byla to zbytečná námaha. Tady nevíteží ideologie, vítězí hora.

Je třeba se vyzbrojit železnou vůlí a být v dokonalé fyzické kondici. A mít trochu štěstí, i to je nutné.

Napravo nastupujeme na ledovec Vigne. Tu a tam nám dává varovná znamení – mumifikovaná kostra muly, zrezivělý drak vyřazeného vrtulníku, násep označující hrob – připomínají číhající nebezpečí.

Když po jedenapůldenní chůzi z Concordie přicházíme do základního tábora v nitru ledovce, máme přímý vý-

hled na Gašerbrum 1 a Gašerbrum 2. Ledová sprška rozmácela pěšinu i lidi. Toužíme po jediném: dostat se do sucha a tepla. Zato být sám je nemožné. Na moréně se to vlní stany všech barev: červené, modré, zelené, žluté. Snad dvě stovky jich je... kde se tu bere tolik lidí? Ty největší modré stany slouží jako jídelna a kuchyň. Je to jako bistro: jde se tam, abyste se setkali s druhými horolezci, popovídali si, vyměnili si názory. Po zbytek času se cení co největší zdrženlivost. Protože když žijete několik týdnů ve stádu, začnete dbát o své soukromí. Pokud to není nutné, nikdo nevstoupí do stanu, aniž by se ohlásil nebo nebyl pozván.

Vybíráme si místo stranou. Budeme tu ve výšce kolem 4 900 m žít tři měsíce. Čistíme zem od odpadků, přenášíme kameny, abychom urovnali plochu a postavili kuchyňku. Ledovec není hladký, všechno je roztržštěné, hrboлатé. V téhle nadmořské výšce je to úmorná dřina. Nejsme dostatečně aklimatizovaní – nedostatek kyslíku je znát a únava také: už šest dní jsme tvrdě stoupali. Sotva zvednu nohu, abych udělal krok, těžce dopadne na zem. Jako toalety zde Baltí postavili z kamení vížky uzavřené plachtou.

Připravujeme se. Před výstupem je nutný odpočinek, musíme se aklimatizovat. Nevlídné počasí nás samo vyzývá, abychom zůstali dole.

Když je pěkné počasí, teplota hned stoupne na 15 °C. Jakmile začne sněžit, klesne na -1 °C, -2 °C. V noci spadne na -20 až -30 °C, někdy s děsivými vichry. Často se říká, že během dvou dnů můžete zažít všechna roční období. To je „předpověď počasí z Baltoro“. Předpověď, která nechává málo času na lezení...

Kameraman David hledá místa na filmování. Markus se zabývá svými komunikačními systémy a staví solární pa-

nely. Kontrolujeme si svou výbavu, spíme, čteme, povídáme si. Češi nás zvou na čaj. Vědí o slávě Jeana Troilleta a jeho skromnost na ně dělá dojem. Pro tyto mladé horolezce už je legendou... Rozhovor se pochopitelně točí kolem meteorologických podmínek, nezdařených pokusů kvůli zkaženému počasí, kolem přístupových cest. Češi jsou netrpěliví: tábory mají vystavěné, cesty označené fixními lany. Čekají jen na okno v předpovědi. Ale Jean podotýká, že po přivalech sněhu během posledních dní je výstup nebezpečný. Lepší je počkat, až se hora zbaví lavin.

Fixní lana? My se obejdeme bez nich, budeme lehčí, volnější. Připnutí lidé jsou závislí jedni na druhých. Když jeden spadne, je velké nebezpečí, že strhne i ostatní. My ostatně musíme být trpěliví. Dokud organismus není přizpůsoben, je třeba vracet se několikrát z horních táborů do základního. Aklimatizace je nezbytná, vyžaduje čas. Pak už stačí jeden nebo dva dny na finální výstup.

Tradiční alpinisté bivakují obvykle na všech etapách výstupu. Po základním táboře následuje:

- předsunutý základní tábor (Advanced Base Camp)
- tábor 1
- tábor 2
- tábor 3
- a někdy, jako u K2, tábor 4.

My jsme se rozhodli dojít rovnou do tábora 2, a až budeme řádně rehydrovaní, dorazit na vrchol bez zastávky v táboře 3. To je náš způsob, jak odpovídáme na výzvu hory. Pro nás je tento horolezecký, téměř letecký styl čistší.

Od základního tábora na vrchol a zpět bude celé dobrodružství trvat asi 40 hodin. Na rozdíl od vžité představy pro himálajisty není cílem, k němuž se upínají, vrchol hory. Při stoupaní myslí jen na sestup. Obsedantně. Skutečný vrchol je návrat do základního tábora. Celý a živý.

Přes dobrosrdečnou atmosféru v základním táboře se zde projevuje určitá horečnatost. Někteří trpí opakovaně migrénami. Nevyrovnáváme se s nadmořskou výškou všichni stejně. Je třeba dát si pozor na nejvíce alarmující příznaky, na otoky nebo dýchací problémy. První dny jsou nejchoulostivější. Příznaky horské nemoci jsou známé: anorexie, nevolnost, zvracení, bolesti středního ucha, nespavost, arteriální hypertenze, dehydratace. V nejvážnějších případech se nebezpečí jmenuje cerebrální nebo kožní edém, mikrotrombóza, eventuálně kóma.

Pak je jediný lék: sestup.

V našem družstvu se našťestí vede všem dobře. Markus výš nepoleze a David se usadí ve výšce 6 000 metrů, hned za oblastí ledovců, v táboře 1.

V mikrospolečnosti základního tábora se lidé často znají, většinou už se setkali. Mezi těmito horskými bláznůy jsou dva naprosto výjimeční Italové, Mario a Mario. Zůstávají ve svém koutku, ostatní svět je jim lhostejný. Kouří cigarety, popíjejí kávu a čučí na vrcholky. Nevypadají, že by spěchali, mají plno času, polezou svým tempem. I oni zvolili čistý výstup bez nosičů, bez kyslíku, bez lan. Jsou tělem i duší s přírodou, nic si nedokazují, prostě to dělají. Když se zhorší předpověď počasí, co na tom, slezou dolů

a počkají, až se vyjasní. Nejde jim o úspěch, ale jen o potěšení. Je to způsob bytí.

Trávíme den pozorováním hory spolu s našimi dvojčaty. Jakou má náladu – „mood“ – ten obr, který se tu před námi vypíná? Snažíme se hoře porozumět. Bude rozmarná, nepředvídatelná, proměnlivá, přátelská? Chceme ji vidět za každého počasí, v každou denní i noční hodinu. Musíme si na sebe zvyknout. Čím lépe ji známe, tím větší máme naději dostat se na vrchol a vrátit se živí. Je to vztah, který se mezi námi a horou rozvine...

Týden po našem příchodu se počasí obrací. Konečně můžeme šplhat a založit ve výšce asi 5 600 metrů předsunutý tábor. Převýšení je kolem 700 metrů a stoupání už představuje značné technické obtíže. Fred a Olivier kráčí v čele. Jsem překvapen tím pocitem tíhy: jsem zvyklý na rovině polykat kilometry a zde cítím, jak zpomaluji. Čím jsem výš, tím jsou mé pohyby těžkopádnější. Hlavu mám jasnou a jsem si plně vědom svého úsilí. David mě následuje s námahou a se zařatými zuby. Jean postupuje opatrně, je vidět, že je zkušený. S klidem si vybírá místo, kam dostoupne, posuzuje směr. Jeho styl kontrastuje s mým: já jsem jako děčko vzrušené dárkem.

Před námi třpytící se ledovec. Je to bludiště. Otevřené trhliny, skryté trhliny, je třeba být opatrný. Jako minová pole, která jsem viděl v Angole. Pod první minou se často skrývaly další, napojené na časový spínač a připojené k celé řadě výbušnin. Zde je třeba si dávat pozor na neviditelné praskliny, na můstky nezpevněného sněhu, na zrádné seraky. Pár praporků označuje schůdné cesty. Krok vedle a je to smrt. David se doslova lepí na Jeana. Držím se v jejich stopách. Slunce praží, led znásobuje světlo, krystaly ozařují prostor, a kdybychom tomu nevěnovali

pozornost, spálily by nám sítnici. Modré zóny, bílé zóny, paleta barev je neuvěřitelně krásná.

Po čtyřech hodinách jsme v ledovcovém kotli. Poryvy větru, někdy prudké, zdvíhají mračna prachu a zmrzků. Před námi ční Gašerbrum, zdrcující, majestátní, kolosální, tichý. Severozápadní svah, kterým polezeme, je ohromující. Poměříjeme tu obtížnost, malí človíčekové u nohou kamenného obra.

Hora stojí přede mnou a mluví na mne.

Jeden den odpočinku a aklimatizace. David kontroluje stativy, Fred připravuje interviews. Češi, kteří přišli před námi, se usadili ve velkém stanu blízko nás. Jednoho z nich, nejmladšího, jmenuje se Karel, Jean poznal – setkal se s ním při minulé výpravě. Kluka to potěšilo, začervenel se radostí.

Od tohoto předsunutého základního tábora už se po námaze nezotavíme. Den ode dne ztrácíme sílu. Za týden shodíme jeden až jeden a půl kila. Ubývá nám tuk, svaly, rozplýváme se před očima.

Znovu vyrážíme, abychom postavili tábor 2 ve výšce 6 400 metrů. Vzápětí se na nás valí husté mraky a pohlcejí nás. Už nevidíme ani obrysy, ani trhliny. Freda a Olivia na špici následuje Jean zkušeným krokem horala: pomalu a pravidelně, jako starý diesel. Já zaútočil silou příliš rychle, hora mi hned dala na srozuměnou, že to není její styl.

Vzdálil jsem se. Zkousím najít správný rytmus. Umím chodit ve vánici, překonat únavu i chlad, ale tady je to jiné. Musí se najít správná rovnováha mezi vynaloženou energií a ušetřenou silou. Naštěstí se ostatní často zastavují, a tak když skupina stojí, skoro ji doháním. Znovu vyrážíjí.

Zrychluji krok, ale marně. K čertu s pauzou, je to věc cti nezpomalit. Po první spíše lehké etapě přichází strmé stoupání plné trhlin. Mlha se zvedá, proplétáme se mezi několik desítek metrů vysokými bloky. Jako by tu nějaký Titán házel kostkami.

Tábor 2 se nachází hned za výlezem ze seraků, nedaleko od sedla. Za ním už je Čína, říše středu, země Syna nebes. Dvacítka stanů je postavena na zasněžené planině přímo pod průrvou, která prořezává strmou, 400 metrů vysokou stěnu. Jsem unavený, ale nadšený. Můj obdiv všechno smete. Privilegium být zde, na hranicích světa, pod skomírajícím sluncem! Ke svému křtu kamením jsem nemohl snít o ničem lepším.

Zkusím se nechat horou přijmout.

Zblízka vidíme, že některé stany jsou opuštěné. Otevřené, potrhané, vítr jimi provívá, vypadají, jako by čekaly na své obyvatele, o nichž se ví, že se už nikdy nevrátí. Rozhodli jsme se raději využít těchto provizorních úkrytů, než se vracet. Rozdělili jsme se: Fred a Olivier, Jean a já.

První úkol: rehydrovat se. Vaříme si čaj. Potom, při „summit push“, útoku na vrchol, nevypijeme ani kapku. Čutora by byla zbytečná zátěž a voda by zmrzla. Budeme tedy nabírat sníh a necháme ho roztát. Přepadá nás únava, tělo těžkne. Nemohu usnout, bezpochyby kvůli nadmořské výšce. Na hladině moře je rtuť na 160 mm, zde je na 75 mm. Nahoře bude na 48 mm. Okamžitě je to znát, spánek je přerušovaný. Hluboký spánek je vzácný, často se budíme. Musíme se spokojit s mikrosnáňky – pět minut, čtvrt hodiny, hodinu – vsedě, schoulení do sebe. Ve výšce nad 7 000 metrů je téměř nemožné zavřít oči. Metabolický rytmus se dává do chodu. Důsledek nedostatku vzduchu: úzkostné krátkodobé zástavy dýchání, noci té-

měš bez odpočinku. Ostatně jsme tu proto, abychom šplhali a ne odpočívali.

Pokud jde o ostatní funkce, je to pohroma. Aritmetické počty jsou nemožné, písmo je kostrbaté – na tom nesejde, nemám v úmyslu dělat si poznámky. Srdce bije chamádu. Tělo vyrábí větší množství červených krvinek a hustší krev špatně proniká do tkání.

Jean zhltně polévku a usne. Šťastlivec. V momentě začne stan vibrovat v rytmu jeho chrápání a já mám dojem, že sdílím příbytek s motorovou pilou. Noc bude ale krátká: ve čtyři hodiny připneme mačky, a jak bylo naplánováno, v rámci aklimatizace sestoupíme do základního tábora. Vane prudký vítr, sestup je obtížný.

Míjí den za dnem. Musíme se obrnit trpělivostí. Jan, náš hodný kuchař, o nás pečuje: něco k zakousnutí vždycky pozvedne náladu. Menu: *čapátí*, druh chlebových nekyнутých placek, a tradiční nepálské jídlo *dal bhat*, složené z rýže a čočky. Jan nám nabízí buď maso kozí nebo jačí. A nakonec jako moučník máme nárok na rozinky nebo ovocný salát, někdy čokoládu. Tak uběhne osm nevlídných dní, kdy se mračný příklop ani nehne. Ještě nikomu se tento rok nepodařilo „otevřít horu“.

V tom pošmourném čekání nálada horolezců klesá.

Prozkoumávám svah dalekohledem, snažím se zapamatovat si značky, schůdné cesty, možné nástrahy. Čtu. Snažím se zpomalit rytmus svého těla jako v józe. Zkouším tu horu rozluštit, zvyknout si na ni; kdybych se měl na ní ocitnout sám, chci si umět poradit.

Při všech mých dobrodružstvích, i na dálku, mnoho kilometrů odtud, mě doprovází moje žena Cathy, každý den nám posílá podrobné předpovědi počasí. Její tvář je přítomná v každém mém pohybu. Na dalekém konci Grónska i uprostřed Pacifiku je se mnou. V bouřce i vichřici je

se mnou. Je mým základním táborem. Díky ní jsem se ani v těch nejhorších okamžicích necítil sám.

„Jakmile se počasí uklidní, vyrazíme nahoru,“ rozhodl Jean. Od roku 1958, kdy byl Gašerbrum 1 poprvé zlezen, se až na vrchol dostalo jen 265 horolezců. Klasická cesta k vrcholu vede „Japonským kuloárem“, dlouhým 700 metrů. To je místo, kde se většina horolezců potýká s potížezi. Aby nedošlo k omylu: tahle hora často přináší smrt. Například v roce 2013 ze čtyřicítky horolezců jich dvacet dva zemřelo.

Konečně nám Cathy stručně hlásí: počasí se lepší.
Jdeme.

Vydáme se do tábora 2, kde přečkáme jednu krátkou noc. Kolem desáté zaútočíme na vrchol. Podmínky jsou dobré, suchá zima, sníh nese. Japonský kuloár, pojmenovaný podle šňůry asijských horolezců, kteří jej použili v roce 1949, je strmý úsek, v němž se střídají skály a led. Svah je na začátku prudký, následuje zasněžený úsek, ledový žlab, další sráz a konečně šelf ve výšce kolem 7 000 metrů. Pro nás žádná výzbroj, žádná lana. Jenom cepíny a mačky. Jinak řečeno, těch pár centimetrů oceli na špičkách bot je jedinou zárukou našeho přežití. To je nepatrné.

Fred stoupá jako průzkumník, následován Olivierem a Jeanem. Já jsem poslední. Říkám si, že když sletím, aspoň nikoho nevezmu s sebou. Jako začátečník nemám žádné srovnání, abych odhadl obtížnost výstupu. Kladu si jen jednu otázku: dokážu se vyrovnat s výškou? Je to moje první osmitisícovka, nejsem si jistý vůbec ničím. Kapacita vydržet v takové výšce je záležitostí genetiky.

Všechno závisí na tom, co řekne DNA...

Moje mačky narážejí na kameny, chytám se všech možných úchytů, sypou se na mě kousky sněhu a ledu, které mi posílají kamarádi, ale na tom nezáleží. Postupuji metr po metru, můj duch je tak soustředěný, že zapomínám na bolest, která mi vystřeluje do svalů. Ještě je černá noc. Nacházím rytmus, takt, jako v hypnotickém valčíku. Čelní lampa mi dává jen tolik světla, abych se mohl zavěsit na sních a posunout se. Zaseknu cepín do ledu a na půl vteřiny jej zahlédnu jako za bílého dne. Pak obraz zmizí a znovu se objeví o kousek výš. To znamená, že postupuji. Každý pohyb mi rozsvěcuje mozek, potvrzuje mi, že se dobře držím stěny. Nic jiného neexistuje.

Po několika hodinách se noc rozpouští a dovoluje rozběřsku vystrčit nos. Právě jsem opustil Japonský ledový žlab a chystám se zlézt svah obtížený sněhem. Je to úmorné stoupání, propadáme se do půl lýtek. Ostatní udělali stopu, ale je to vysilující. Cítím se těžký, nohy mám jako svázané. Abych přemohl malátnost, propočítávám trasu. Pronásledují mě Jeanova slova: „Až přijdeš na vrchol, nesedej si, nezavírej oči.“ Vrchol se mi vytrácí z paměti. Jediná skutečnost, kterou vnímám, je stěna přede mnou, ta skála, která se mi vysmívá, ta ocel, která mě drží při životě. Všechno je ponořeno do stínu.

Náhlé oslepení. Valí se světlo a ta krása propuká přímo přede mnou. Účastním se zrození světa. Jsem omráčen. Hory jako načrtnuté štětcem před nekonečným nebem, linie absolutní čistoty, proud křišťálového světla, které zametá obzor. Je to extáze, pocit dokonalosti...

Ale vtom hora exploduje. Lavina! Není možné cokoli rozeznat, kromě prachového mraku, který předchází vlně. Temné dunění prolétne prostorem a já cítím, jak se hora pode mnou třese. Lavina prašanu, jako je tento, dosáhne

v okamžiku rychlosti 200 až 300 km/h. Způsobuje obrovskou spoušť, nic jí neodolá. Stává se, že lidé zahynou tlakovou vlnou ještě dřív, než k nim dorazí sníh. Naštěstí nejsme na její trase. Sněhový jazyk se provalí kousek od nás a pak je zase ticho. Mrtvolné ticho.

Zvednu hlavu. Vidím, že mě Jean hledá pohledem, kývá na mě, pak se otáčí k místu, kde byli Fred a Olivier. Zmizeli. Svírá se mi srdce. Rozhlížíme se do všech stran. Prašný sníh dopadá zpět na zem. Nic. Nic.

Pak...

Pak se vynoří dva barevné body. Jsou nad hrbolem, který je ochránil tím, že rozdělil lavinu na dva proudy. Mávají pažemi a radostně hulákají. Živí! Živí!

Máme štígro. Hora nám dala znamení.

Lavina všechno vymetla, odhalila lana visící uprostřed žlabu. Byla přikrytá ledem, nyní jsou volná. Byla zavěšena letos, nebo v loňské sezóně? Díky Bohu, že Jean, který soutěskám nedůvěřuje, volil cestu vně trychtýře, na hranici skal. Už se dostal k převisu, který označuje poslední etapu. Moje únava zmizela. Nadopován adrenalinem jsem chytil druhý dech. Ještě padesát metrů... Padesát metrů s dramatem, které mě v podvědomí straší, ale nebrzdí mě, naopak. Před dvěma dny zde jeden z Čechů, které jsme potkali, spadl. Prasklo lano, jímž byli spojeni. Jeho tělo se třikrát nebo čtyřikrát odrazilo, než zůstalo ležet pod svahem. Srdce se mi sevřelo, když jsem se dozvěděl, že to byl Karel, ten chlapec, který byl tak hrdý na to, že ho Jean poznal. Vyprávěl nám to jeden rakouský alpinista.

Hora neodpouští nejmenší chybičku.

Čtyřicet posledních metrů je téměř nesnesitelných. Muset zvednout paži – utrpení. Zaseknout cepín – šílená ná-maha. Zvednout nohu – skoro nemožné. Vytáhnout celé

tělo – peklo. Každý posun o milimetr je vítězství. Když se mačky zaboří do ledu, musí držet: pod námi – dva kilometry prázdna. Nejhorší je, že chybí dech. Plíce bolí, tělo si freneticky žádá kyslík, je to jako tonutí. A horečka výšek, která přepadla hlavu.

Abych se jí ubránil, rozhodl jsem se vyzkoušet paměť: vybavuji si tvary skal, barvy sněhu, představuji si tvář své ženy, probírám se vzpomínkami. Jsou tu bez ladu a skladu mé jízdy po pobřežním ledu, plavba po Amazonce, otcův úsměv, radost mých dcer. Doluji je ze sebe z co největší hloubky. Svaly jsou vedlejší, co platí, je duševní stav, vůle, cíl. Nešplhá se stehny a pažemi. Šplhá se vnitřnostmi.

Svaly paralyzované, plíce v ohni, tempo housenky. Mám chuť se zastavit, ale ne, ještě deset kroků. Malinkou pauzičku, to nic nestojí. Ne, ne, ještě pět kroků. Minutu odpočinku, zavřít oči. A ne a ne... Tady život neexistuje. Jestli zavřu oči, už se odtud nedostanu.

Poslední krok je nejtěžší. Stojí mě všechny rezervy. Šinu se milimetr po milimetru k vrcholu. Je tam Jean, otočený k východu fotografuje. Vypadá klidně, pohybuje se zpomaleně. Připojuji se k němu. Vůbec si neříkáme, že jsme vyhráli. Máme za sebou teprve polovinu cesty. Nejdůležitější je sestup. Ti, co křičí „vítězství!“, když dojdou na vrchol, ztrácejí často energii, nutnou k tomu, aby se živí vrátili do základního tábora. Přesto jsme si vědomi toho, že jsme na vrcholu světa, na malé plošině sotva deset metrů čtverečních přesně ve výšce 8 068 metrů. Na špičce Gašerbrumu I!

Přes vyčerpání a nedostatek kyslíku jsem zahlcen neurčitou emocí. Ta intenzivní modř, ta průzračnost vzduchu, to vědomí, že jsme sami v téhle výšce, pocit, že se můžu

dotknout oblohy, tykat si s hvězdami, ponořit se do nekonečného nebe... V té chvíli je něco božského. Nebeská modř je tak sytá, že až přechází v aksamitovou čern. Sundat brýle nepřipadá v úvahu... světlo by mi spálilo oči. Nesmím se ani potit. Pot se i přes oblečení mění v námrazu. A námraza je nepřítel.

Vrcholy se vynořují z mraků. Jejich kamenná síla mě vrací k mé lidské křehkosti a k těžkosti návratu. Jsou to obrovské hory, mytické. Pásmo Himálají se táhne na 2 400 kilometrů, prochází sedmi státy, formovalo se sedmdesát miliónů let po zániku oceánu Tethys, z něhož nic nezbylo. Z Gašerbrumu 1 vidím další horské štíty, ty dřímající obry: Gašerbrum 2, Broad Peak a K2, naše příští destinace.

Chci vytáhnout fotoaparát. Je třeba to udělat rychle, protože zima oslabuje baterie a rychle je vybije. Ale moje pohyby jsou neohrabané, cítím, jak jsem ztuhlý. Celé mé tělo si žádá odpočinek, spánek, potravu. Dvacet osm hodin jsem nic nejedl. V hlavě mi zvoní alarm: „Běž pryč!“

Lapám po dechu. Cepín v mé ruce váží tunu. Můj druh při výstupu Jean stojí několik metrů ode mne a vypadá, jako by spal. Má zavřené oči. A právě on mi říká: „Až vylezeš nahoru, udělej pár snímků a zmiz! Jestli se tam nahore zdržíš, jsi mrtvý.“

Mám pocit, že se mi postupně odpojuje mozek. Krása je hypnotizující. Chce se mi poddat se té iluzi klidu, nemám nejmenší chuť odejít. Chci zůstat ještě chvílku, ještě minutu.

Jean opravdu spí? Nevím. Nemám sílu mluvit. Nyní je všechno vyčerpávající. Počítat, hýbat se, dýchat, přemýšlet... Jean mi to desetkrát opakoval: „Miku, nezdržuj

se tam!“ Jenomže já mám právě jen jednu touhu: zdržet se. Fred a Olivier, naši společníci při výstupu, už sestoupili. Už nejsem s to spojit Jeanovo varování s místem, kde jsem, a pohledem na sedícího kamaráda. Moje vědomí pluje. Připadám si jinde, daleko, hodně daleko. Jsem Petr Pan a letím nad seraky, nad ledovci, nad útesy... Přesto se někde ve mně skrývá pud sebezáchovy. Ozývá se. „Jdi pryč!“ Ten slabý hlásek je daleko, přidušený, málo varovný. Pak mě přepadá nemilosrdná myšlenka: kde je základní tábor? Někde za mnou, dole. Zkousím se pohnout, ale nic se neděje. Mechanismus je zablokovaný. Tělo je ztuhlé. Hubuji se: „Jdi!“

Nic.

„Jdi!“

Pořád nic.

Jsem zkamenělý. Ledová socha. Pak, aniž bych věděl, jestli to poručím já, nebo mě vede nějaký loutkář z vnějšku, noha se zvedá. Přitom jsem ji o nic nežádal, svou nohu. Tělo už mě neposlouchá. Dělán krok. Pak druhý, blížím se k prázdnotě.

Červený poplašný signál. Ta neshoda mezi mou myšlenkou a reakcí svalů je obrovská. Čas, než můj mozek vydá rozkaz, než se mé údy pohnou, než se signál o pohybu vrátí, tento čas, který by měl normálně trvat milisekundu, se táhne jako žvýkačka. Reflexní oblouk, který je v normální době sedmdesát milisekund, trvá nyní půl sekundy. Místo aby informace zpracovávaná mozkiem proběhla rychlostí světla, bloudí někde po vedlejších cestíčkách. Okraj srázu se blíží. Moje nohy jdou nezávisle na mé vůli. Zřítím se do propasti.

„Zastav! Stop!“

Je to prudký, naléhavý rozkaz. Nohy se přesto hýbou. Propast je u špiček chodidel.

„Zastav, zastav, zastav!“

Má vůle se mívá účinkem. Tělo se vzbouřilo. Ještě postupuji.

A pak, stejně náhle, jako jsem vykročil, zastavuji. Daný rozkaz přece jen dorazil do cíle. Ještě zbyly nějaké styčné body mezi tělem a hlavou. Instinkt mě okamžitě donutí skrčit se a po něčem chňapnout. Něčeho se zachytit. Téměř visím, mám pocit, že patřím ke skále. Rozplývám se v tom řídkém vzduchu a moje bytost se rozpíná do velikosti vesmíru.

Rozpažuji a objímám horizont.

Dole, úplně na konci ledovce lze rozeznat oranžové a zelené čárky stanů. To je základní tábor. Ten prostor je identifikovatelný a dokonce nezaměnitelný, vymezený, ohraničený, je to útočiště. Tak blízko a současně tak daleko. Tam dole je jiný svět, zpestřený oranžovou a zelenou. Svět, kde se dá dýchat, kde se vrací život. Každá vteřina na Gešerbrumu už je příliš. Tady není žádný život, žádná rostlina, žádný živočich. Ani nejzocelenější horolezci – což já na rozdíl od Jeana nejsem – tu nezůstávají. Dotknou se vrcholu a jdou zpátky. To je to, co musím udělat.

Moje nabytí vědomí je brutální. Pozoruji nebe a matně si uvědomuji, že náš život závisí na vrstvičce vzduchu tak tenké, jako je slupka od cibule. Všechno, co žije, škeble, vlčí máky, medvědi, muži na polích, ženy v domech, bodláky, mravenci, mikrobi, ještěrky, meruňky, všechno, co žije, je obsaženo v té vzdušné kouli, kterou jsem prorazil. Změřil jsem ji na délku: 40 000 kilometrů. Změřil jsem ji na výšku: 8 000 metrů. Je tenká. Kdyby tahle slupka zmizela, všechno by odešlo – flóra, fauna, voda, led, moře. Živý svět by se ztratil jako sen a z modré pla-

nety by zbyla jen hromada kamení a lávy donekonečna kroužící prázdňem.

Extrémní křehkost.

Nevím, co mě postavilo na nohy, snad vítr. S námahou se dověču k Jeanovi. Stále má zavřené oči a podobá se totemu. Ochraptlým hlasem ze sebe soukám:

„Jeannot. Jde. Me. Do. Lů.“

Otvírá oči. Slavnostním gestem ukazuje na horu.

„Podívej, Miku!“

Ukazuje mi nekonečno.

„Podívej, ten supermarket! Všechny ty bouráky, co přijíždějí a odjíždějí, ta obrovská parkoviště...!“

Má zmrzlé rty. Říká „akoviše“.

Vyprávěl mi, jak měl kdysi vidiny. Ale tady... Číňani s cadillacy? Nakupující v Bricomarché nebo v Mammouthu? Pokračuje:

„To je neuvěřitelné, co kupují, to překračuje...“

Vidím, že Jean je v zajetí halucinací. Někdo viděl v těchto podmínkách Boha a ďábla. Přesto jsem zmatený, nikdy jsem neměl vidiny v poušti, nikdy jsem neviděl svůj život procházet před očima, když jsem si myslel, že umírám. Později i já budu mít podivná vidění. Na hranici komična: ptáky s dlouhými vlasy, nahé ženy tančící ve vzduchu...

Z přízraků přítele jsem v rozpacích, vidím, že je o nich přesvědčen.

Je třeba zmizet.

„Jeane, já jdu. Musíme jít.“

„Jo. Nech mě. Půjdu za tebou...“

Doufám, že půjde. Jsem příliš slabý, příliš vyčerpaný, než abych mu pomáhal. Nemůžu ho ani zatahat za rukáv, je to moc těžké. Měl bych, ale nejsem v normál-

ním stavu, jsem ve stresu z té naléhavosti, mám závrat z výšek.

* * *

Je to divný pocit v téhle výšce, duše létá kolem svého těla jako dron. Úvahy přicházejí nikoliv zevnitř, ale zvenku. Pozoruji své tělo, jako by bylo oddělené, jako by bylo někdo jiný. Jak ty dva kusy spojit? Jenom duši se to může podařit, s její totální, nepotlačitelnou vůlí bojovat. Takové rozdvojení jsem pocítil už v roce 1998, když jsem byl vtažen do sifonu při sjíždění Amazonky. Na dně řeky jsem viděl, jak moje duše odchází. Nevím jak, ale později, mnohem později, jsem se probudil na písčité pláži.

Tentokrát z toho chaosu vyplouvá na povrch jediná myšlenka: sejít dolů.

3

Jiný život

Celý život mě přitahovalo neznámé. Vždycky jsem měl chuť klást nohu tam, kam se jen málo lidí odvážilo. Miluji dálky, hledám obzor, překračuji meze. V jádru jsem tak trochu jako ti, co se kdysi báli, že až dojdou na kraj Země, o níž si mysleli, že je plochá, spadnou do prázdna.

Dobrodruzi na plachetnici, v dvojplošníku, na koni nebo pěšky vyzývali nebesa a bohy. To jsou moji bratři.

Sjížděl jsem Amazonku na prkně, sledoval jsem čáru rovníku dlouhou 40 000 kilometrů na plachetnici a pěšky, obešel jsem severní pól během dlouhé polární noci. Chodil jsem po ledu, prošel jsem pouští, sjížděl peřeje, klesl si cestu džunglí. Často jsem jen o vlásek unikl smrti, a o to větší chuť mám žít. Hmotné statky nepotřebuji.

Vyrostl jsem v Jihoafrické republice, v Johannesburgu. Tehdy to byla země, kde bylo možné všechno. Tam na samém konci země, tak blízko absolutního jihu, byla Jihoafrická republika mladá, dosud nezatížená vahou historických událostí. Nebyly tu zábrany, byla tu velká vitalita.

Apartheid odděloval bílé od černých, ale tento systém, odsuzovaný celým světem, nebránil naději. Byl tu vzlet, zanícení.

Rodiče k nám byli doma shovívaví. Nestanovili zákazy, ale kladli meze. Vedli nás nenáročně, i když přísně. Svoboda byla doprovázena disciplínou.

Je mi osm let. Můj otec, ředitel školy, se mnou zpečetuje dohodu. Uvědomuje si, že jsem neposedný, vidí, že tu a tam zmizím v buši. Než by mě nechal hlídat, raději stanoví pravidlo: v dny, kdy nemám školu, si mohu jít, kam chci, pod podmínkou, že do osmnácti hodin budu doma. Jsme v roce 1974: země se zdá být klidná, ale pod povrchem to vře. Nelson Mandela je od roku 1963 ve vězení a premiér Verwoerd byl roku 1966 zavražděn. Zanedlouho vypuknou první nepokoje v Sowetu. Komunistická strana vede tajně boj s černými organizacemi.

Na to, abych se zabýval takovými věcmi, jsem příliš mladý. Jsem hyperaktivní kluk, neustále se potloukám venku, ať je vítr nebo déšť. Běhám se psy, hraju si se slepicemi. Stavím si ve větvích boudu, jsem Robinson Crusoe. Nerad zůstávám ve svém pokoji. Čtyři stěny? Nejkrásnější cesty jsou ty, na které se vyráží oknem...

Všechny mé hračky jsou venkovní nářadí: hrabičky, sázecí kolíky, lopatky. Déšť je můj kamarád. Špatné počasí mě nezažene domů. Mám rád vítr, který vane od oceánu. Bouřka mě přitahuje, stromy mi nabízejí úkryt, listy mě hladí, venkov mě láká. Za pár let budu mít okolí domu prozkoumané. Napříště vybaven otcovým svolením vím, že svět je mi otevřený. Možnosti jsou nekonečné.

Nekonečné pod podmínkou, že do šesti večer se vrátím.

Pouštím se do toho. Prozkoumávám ulice, zahrady, parky. Nemám strach, že se ztratím. Někdy se jen tak tou-